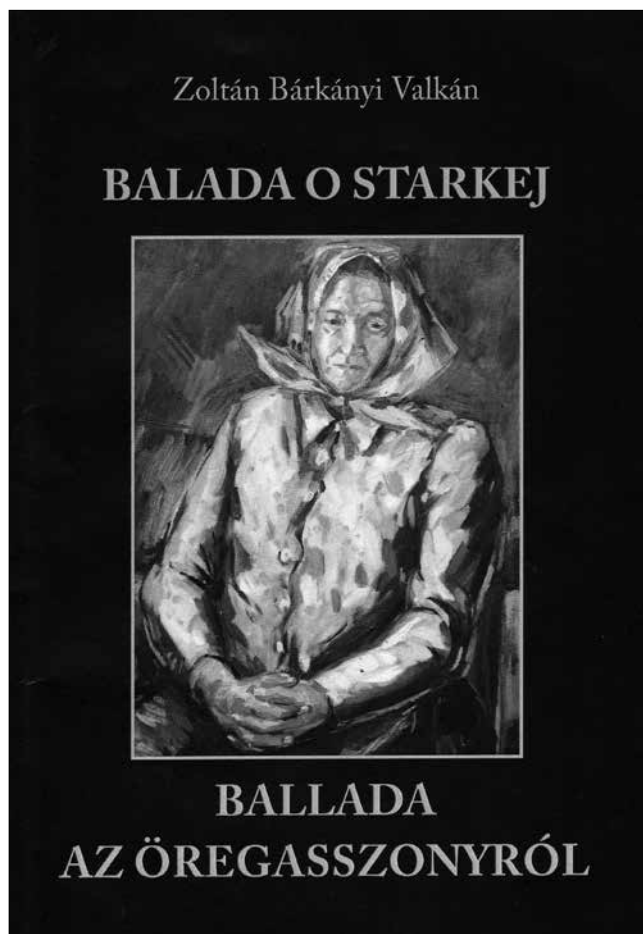

Elfogadni az életet a maga sokszínűségében

Gondolatok Zoltán B. Valkán Ballada az öregasszonyról című kispróza-válogatásáról

Minden kultúrközösségben jelentős esemény, ha egy új könyv lát napvilágot. Fokozottan érvényes ez a nemzeti kisebbségekre, melyek körében ritkábbak az ilyen kivételes pillanatok. A magyarországi szlovákok éppen ezért különösen örülhetnek a kesztölci születésű Zoltán Bárkányi Valkán (1941) írói műhelyében született kisprózai válogatásnak. Valkán, a magyarországi szlovák rövid epika emblematis alakja *Ballada az öregasszonyról* című új kötetében a tizenöt eredeti szlovák nyelvű szöveg mellett tizenegy történetet magyar fordításban közöl. Ezeket a kiszsánerképeket, melyeket átítat a pilisi táj és az itteni emberek iránt érzett szeretete, javarészt a korábbi kötetekből – *Vzplanutie (Fellángolás)* 1987; *Návrat (Visszatérés)* 1998; *Vianoce tetky Karovej (Kara néne karácsonya)* 2009; *Pivnica (Pince)* 2011; *Jabloň (Almafa)* 2013 válogatta –, így valószínűleg sok olvasó számára ismerősek lesznek. A különböző önálló kiadványokból kiválasztott szövegek – a szerző szándékának megfelelően – az új kötetben azonban közvetlen kapcsolatba kerülnek egymással, érintkeznek, átszövik és kölcsönösen kiegészítik egymást. Ezzel új összefüggéseket nyernek, új nézőpontot nyitnak a befogadás számára. Alkalmom nyílik hát az ismert szövegek újraolvasására és újraértékelésére a ma szemszögéből, ami az olvasói aktivitás bevett formája.

A *Ballada az öregasszonyról* című kötet jelentőségét legalább három tényező határozza meg, amelyek közül az első kettő a szerző személyes életéből következik: Zoltán B. Valkán idén ünnepli 75. születésnapját, és írói pályakezdésének 40. évfordulóját. Ezek a jubileumok soha vissza nem térő alkalmat kínálnak az önreflexióra, az eddigi művészi munka mérlegének megvonására. Ezt a törekvést érhetjük tetten a szerző sajátos szerkesztői szempontjainak érvényesítésében. Elsősorban a választás szubjektív jellegéről és az elbeszélte történetek laza struktúrába való rendezéséről van szó. Teszi ezt Valkán abból a megfontolásból, hogy az olvasó figyelmét azokra a témákra irányítsa, amelyek számára a legkedvesebbek, legközelebbiek. Szakít azzal az általános szerkesztői gyakorlattal, mely az adott szerző műveit időrendben közli, s ennek eredményeként felszabadítja a szövegeket az előző korszakok interpretációs kliséi alól. Ezáltal lehetőséget teremt az egyes prózai szövegek folyamatos, megszakítások nélküli (egy szuszra történő) olvasására, amelyek így a valkányi

pilisi világot reprezentáló egységes történeté illeszthetők össze. Az új kisprózai válogatás jelentőségét fokozó harmadik tényező, hogy az eredeti szövegek mellett magyar fordítások is szerepelnek a kötetben. Ezzel a jelentős kulturális tettel a szerző két célt szolgál: egyrészt legalább részben törleszti a magyarországi szlovák próza iránt érdeklődő magyar ajkú olvasókkal szemben régóta fennálló adósságot, másrészt bővíti a reménybeli olvasók körét is.

Ha tartjuk magunkat ahhoz a gondolathoz, hogy Valkán különböző elbeszéléseinek tematikai fonala egyetlen egészé fonódik össze, aránylag könnyen rátapinthatunk arra, mi is áll írói érdeklődésének középpontjában. Ez – teljes sokszínűségében – maga az élet. Valkán különleges hangsúllyal és érzékenységgel fordul a pilisi hagyományokat hordozó hétköznapi, gyakran névtelen hősei felé. Éles szemű

A Fővárosi Szlovák Önkormányzat Óbuda-Békásmegyer Szlovák Önkormányzata kiadványa. A kiadást támogatták: Országos Szlovák Önkormányzat, SlovakUm Non-profit Közhasznú Kft. A borítót Nyilasi Tibor Kesztölci nő című olajfestménye felhasználásával Bárkányi Bernadett tervezte. (Budapest, Croatica Kiadó, 2016)

megfigyelő, aki alámerül hősei lelkébe és felfejti titkaikat, érzékeli rejtett gondolataikat, öntudatlan gesztusaikat. Empátiájának hála, tolla alól a hősök – nők és férfiak – hiteles alakjai kerülnek ki, akiknek a sorsát nagyban befolyásolta a történelem.

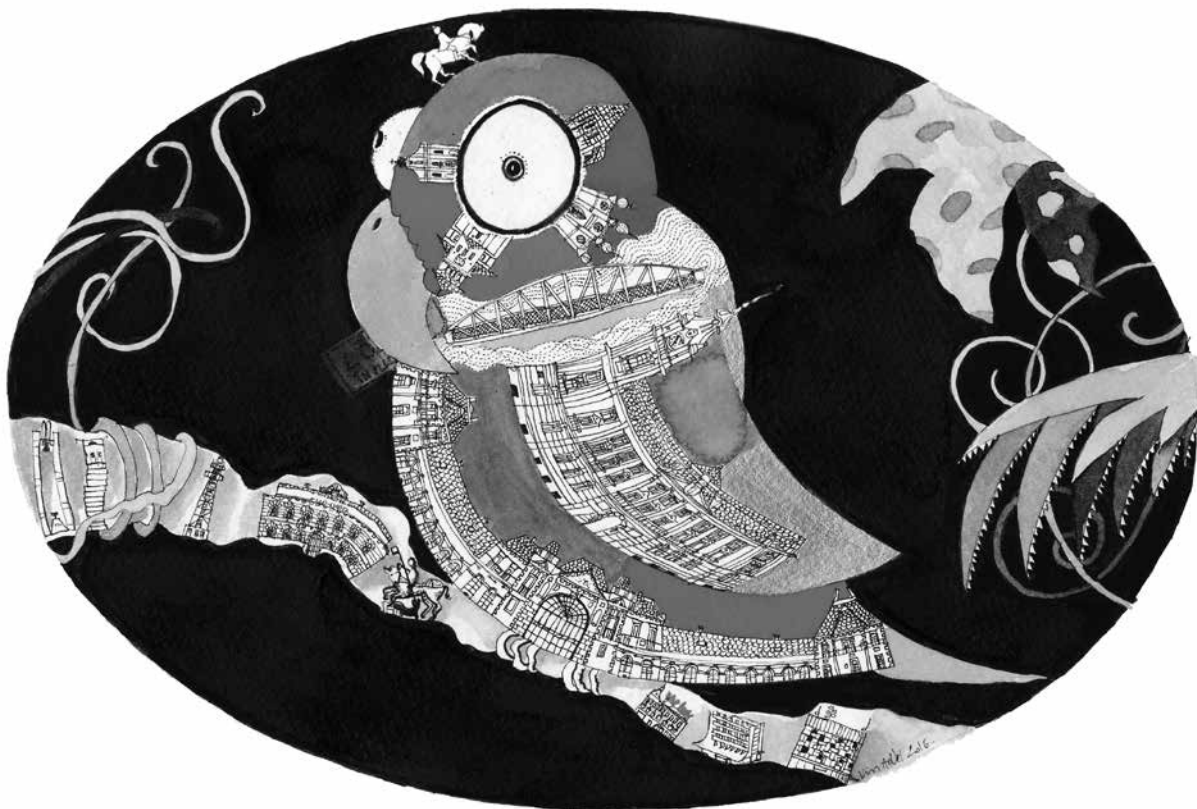
Szerzői önreflexiójának egyik tipikus alkotóeleme a környező világ és általában az élet panteista szemlélete, ami a szülőföld, önmaga és hősei „zöld” látásmódjában jut kifejezésre. Másik sarkalatos pontja az egyéni sorsok iránti őszinte érdeklődés, amelyek háttérben – mivel általában öreg emberekről van szó – a pótolhatatlan veszteség, a szeretett személyek (társ, szülő, gyermek) elvesztésének keserű tapasztalata áll. A végső távozásra készülődés folyamán szereplői tudatában megjelennek a múlandóság, a közeledő halál motívumai. Valkán alakjai megbékélnek sorsukkal, s a zöld életmóddal összhangban alávetik magukat a természet törvényeinek. Az összes halandóra egyformán érvényes vég elfogadásában mélységes hitük segíti őket. Az új könyvben döntően azok az elbeszélések kaptak helyet, amelyekben hangsúlyosan jelennek meg ezek a vonások. A motívumok a hozzájuk kapcsolódó magányosság érzésével és a nemzedékek közötti kommunikációs korlátok miatti csaldótsággal is kibővülnek. A szlovák szövegek közül ide sorolhatók például: *Balkón (Erkély)*, *Kto zdvihne tú motyku? (Ki fogja meg a kapát?)*, *List (Levél)*, *Trošku sa pozhovárať (Elbeszélgetni egy kicsit)*, *Susedia (Szomszédok)*, *Balada o starkej (Ballada az öregasszonyról)*, *Nemocničné ticho (Kórházi csend)*. A magyar fordítások szinte kivétel

nélkül ebbe a témakörbe tartoznak: *Búcsú (Hody)*, *Elkésett látogató (Neskorá návšteva)*, *Karácsonyi vacsora (Štedrovečerná večera)*, *Húsvéti locsolkodás (Veľkonočná oblievačka)*, *Pince (Pionica)*, *Ballada az öregasszonyról*. Ezt az utolsó, talán művészi és érzelmi szempontból egyaránt legérettebb elbeszélést a szerző mindkét nyelven közli a gyűjteményben, ezzel kiemeli és a címadó novella rangjára emeli.

Az ember életútjának végső szakasza általában együtt jár a hagyományok következő nemzedéknek történő átadásával. Ebből következik, hogy az egyének felkészülése a halálra Valkán prózájában a szellemi örökség generációk közötti folyamatos átmentését is jelképezi. Ennek lehetünk tanúi a szerző nagyapjának szentelt három elbeszélésben: *U starých (A nagyszülőknél)*, *Prvá žatva (Első aratás)*, *Školský výlet (Iskolai kirándulás)*. Tematikailag ehhez a körhöz illeszkedik a *Gyümölcsöskert (Ovocný sad)* című magyarrá fordított mikroelbeszélés is.

Ha átadjuk magunkat a Valkán új kötetében szereplő kisprózák elmélyült olvasásának, a béke, az erkölcsi tisztaság és a természettel való harmonikus együttélés szigetén érezhetjük magunkat. Annak ellenére állíthatjuk ezt, hogy a szerző elbeszéléseiben nem kerüli a súlyos konfliktusokat, sorsdöntő elválásokat, félreértéseket és nagy emberi drámákat. A megbékélés, amely elbeszéléseiből árad, minden bizonnyal emberi és írói hitvallásából, az emberbe vetett töretlen hitéből és bizalmából táplálkozik.

Maruzsné Sebó Katalin

Kiss Adél: Kolozsvár papagáj/Cluj papagal (grafika, 29x21 cm, 2016)